

BR0 1874/13

NEDERLANDERS

JAN VAN YSSELSTEIN.

STRIJDEN IN SPANJE

*tegen de
vijanden der democratie*

Porro N 530

INT. INSTITUUT
SOC. GESCHIEDENIS

22 MAART 1991

AMSTERDAM

573305

Reeds meer dan anderhalf jaar strijdt het Spaanse volk om zijn onafhankelijkheid. Reeds meer dan anderhalf jaar vecht een volk met leeuwenmoed tegen een macht van Spaanse fascistten, aangevuld met Moren en het schuim van het vreemdelingen-legioen; tegen de enorme leger-korpsen die Hitler en Mussolini onder het mom van „vrijwilligers” ter beschikking van de fascistische opstandeling Franco, hebben gesteld.

Reeds ruim anderhalf jaar bombarderen Italiaanse en Duitse vliegtuigen de open steden van Spanje; vermoordden vrouwen en onschuldige kinderen; in Guernica, Madrid en Barcelona.

Fascistische onderzeeërs opereren in de Middellandse Zee en doen de tijden der onbepaalde duikboot-oorlog herleven, als laffe hyena's vallen ze aan op de schepen die levensmiddelen en kleding voor het Spaanse volk aanvoeren en de fascist Franco heeft zich door zijn zee-schuimerij zeer terecht de naam van Franco-de-Piraat verworven.

Steden zijn platgebrand en uitgemoord. Het Spaanse volk bloedt uit duizend wonden. Reeds meer dan anderhalf jaar.....!

De Non-interventie.

En ook reeds anderhalf jaar lang hebben de democratische landen van de wereld, met uitzondering van Sowjet-Rusland, het Spaanse volk aan zijn lot overgelaten. Steeds driester werd de hulp van Hitler en Mussolini aan de Spaanse fascistten. Engeland en Frankrijk namen het initiatief tot de zo berucht geworden „non-interventie”-politiek die tot vandaag voortduurt.

De Sowjet-Unie waarschuwde voor deze methode en kreeg gelijk. Door de erbarmelijk slappe houding van de Franse en Engelse regeringen, onder druk van de reactionairen en Engelse conservatieven, werd de „non-interventie” tot een wapen tegen de wettige Spaanse regering. Terwijl de Franco-benden ruimschoots materiaal uit Duitsland en Italië kregen, sloot de Franse regering de Spaanse grens en verbood de Engelse de uitvoer van wapens aan regerings-Spanje.

Edoch, de Spaanse stier bloedde, doch was sterker dan ooit. Een machtig offensief, bij Teruel ingezet, werd met de verovering van die stad bekroond. Het Spaanse regeringsleger had zijn kracht en moed bewezen.

Een ongekende golf van enthousiasme ging door alle democratische volken. Zelfs de hierop gevolgde herovering van Teruel door de fascistten heeft dit enthousiasme niet kunnen doden.

Wel valt er een les uit te trekken.

De grenzen moeten open !

Dat Franco Teruel kon heroveren, bewijst niet zijn militaire kracht. Het bewijst alleen dat het fascisme, slechts terwille van een „prestige”-zaak, niet aarzelt om tienduizenden mensen bewust in de dood te jagen!

Dat het regerings-commando zich niet tot het overnemen van een dergelijke „strategie” heeft laten brengen, strekt haar slechts tot eer. Maar één feit mag niet vergeten worden:

Als de Spaanse regering in de gelegenheid was gesteld om in Frankrijk of Engeland zware wapens, als tanks en geschut aan te kopen; als de regering even ruim van materiaal was voorzien als Franco; dan had Teruel niet weer aan de fascistten prijs gegeven behoeven te worden!

Daarom moet er, in het belang van de democratie en de wereldvrede een einde komen aan de bloedige „non-interventie”-comédie!

De democratische landen moeten een voorbeeld nemen aan het enige land dat de Spaanse regering met alle kracht heeft bijgestaan.

Het voorbeeld van de Sowjet-Unie moet gevolgd worden !

Het was de Sowjet-Unie, het land waar de arbeidersklasse de macht heeft, dat vanaf het eerste moment in deze strijd, zijn dure plicht verstond. Niet alleen door het woord van Litwinof in de Volkenbond of van Maisky in de non-interventie-commissie, stond de Sowjet-Unie aan de zijde der Spaanse regering. Van de Sowjet-Unie kreeg het Spaanse volk de wapenen om het fascisme voor Madrid tot stilstand te brengen en we kunnen zonder overdrijving zeggen dat zonder de Sowjet-Unie de zaak van de democratie in Spanje reeds verloren zou zijn geweest. Wat dit voor de wereld-democratie zou hebben betekend, laat zich niet in enkele regels beschrijven.

Het waren de arbeiders en boeren van de Sowjet-Unie, die miljoenen roebels ingezameld hebben, tot hulp aan het Spaanse volk; een voorbeeld dat bijna door alle arbeiders-organisaties van de wereld gevolgd werd.

Doch de herovering van Teruel door de fascistten bewijst dat dit alles nog niet genoeg is.

De grenzen moeten open !

Het is prachtig om inzamelingen te houden voor het zo zwaar getroffen Spaanse volk; het is noodzakelijk om kleren, levensmiddelen, verbandstoffen en medicamenten naar Spanje te zenden. Maar daarnaast mag niet vergeten worden dat er een einde moet komen aan de uitzonderingstoestand voor de Spaanse regering. De democratische volks-massa's, en niet in het minst die van Nederland, zullen druk op hun regering moeten uitoefenen, zodat het embargo op wapenen voor de Spaanse regering wordt opgeheven. Dat is het gebod der stonde!

DE INTERNATIONALE BRIGADE

Spoedig, na het uitbreken der fascistien-opstand in Spanje, voelden duizenden militante anti-fascisten in alle landen ter wereld, zich gedwongen om het Spaanse volk in zijn worsteling om vrijvrijheid en onafhankelijkheid bij te staan. Duitsers, Fransen, Russen, Amerikanen en Engelsen; arbeiders, boeren en intellectuelen, allen die de betekenis van deze worsteling begrepen, schoten de Spaanse regering te hulp en vormden tezamen de Internationale Brigade, een naam die met gulden letters in het geschiedboek der democratie geschreven zal worden. Voor het eerst bij Madrid in de strijd geworpen, brachten zij het fascisme een verpletterende nederlaag toe, zodat het met bebloede kop moest afdeinzen.

„Madrid zal het graf van het fascisme worden”, zeiden de arbeiders. En terecht. Door het schitterende voorbeeld van de Internationale Brigade aangevuurd, ontwaakte in het Spaanse volk de onverzettelijke wil om het fascisme tot staan te brengen, een wil die tot uitdrukking kwam in het trotse „No Pasaran!” (Zij zullen er niet door komen) dat intussen reeds heeft plaatsgemaakt voor de kreet „Pasaremos” (**Wij** zullen er doorheen komen) wat zo schitterend voor Teruel bewaarheid werd.

Nederlandse vrijwilligers.

Het strekt de democratische tradities van het Nederlandse volk tot eer, dat ook in Nederland honderden anti-fascisten hun plaats in de Internationale Brigade innamen. De nazaten van de trotse Watergeuzen bonden de strijd aan tegen de erfgenamen van de Philipsen en de Alva's.

Ook de Nederlandse anti-fascisten kenden hun plicht. Zij stonden bij Madrid in de eerste rijen en hoewel zij niet als de Fransen, Duitsers en Engelsen, uit de practijk wisten wat het zeggen wil

in een oorlog gewikkeld te zijn, brachten zij hun kameraden in bewondering door hun kalme vastberadenheid en moed.

Er is geen front in Spanje of zij hebben er gestaan en hun bloed en leven gegeven voor de zaak van de vrijheid en de democratie. Zij stonden in de bergen van Guadarama en lagen aan de oevers van de Jarama, ze hielpen mee bij de bevrijding van Brunete; ze werden ingezet bij Pozo-Blanco, in Aragon en bij Teruel.

Toen de burger-pers in Nederland hen besmeurde en „ronsel“-verhalen deed, vochten zij naar de beste tradities van het Nederlandse volk tegen dezelfde vijanden als waarop hun voorgelacht, na een strijd van tachtig jaar, de vrijheid veroverd had. Zij zijn de Coppelstock-en, de Simon de Rijks en de Jan de Lapper's van de strijd om vrede en democratie!

„Kleine Kees, de Amsterdammer”

„Kleine Kees” noemen hem de jongens van de Brigade. „Kleine Kees”, daarachter verschuilt zich een van de trouwste anti-fascistische arbeiders van Amsterdam. In Mei 1937 ging hij naar Spanje, naar Bilbao. Daar heeft Kees de hele, schier oneindig lange wanhoopsstrijd meegemaakt van het Asturische volk tegen zijn belagers. Hij is lid van de Communistische Partij en als een heiligdom bewaart hij zijn partij-boekje, dat naast het Amsterdamse stempel, ook dat van Bilbao, Santander en Gijon draagt. Voor geen miljoen zou hij er afstand van willen doen, omdat het bewijst dat hij tot de laatste mogelijk heeft stand gehouden.

Zonder voldoende munitie, heel dikwijls zelfs zonder voedsel, week hij en zijn Asturische kameraden slechts stap voor stap terug onder de druk van een ontzaggenlijke overmacht van Italiaanse fascistten. Slechts duim voor duim werd de grond prijsgegeven en eindelijk nam Kees, onder hevig geschutvuur, terwijl de handgranaten op het dek vielen, de wijk op een kleine trawler.

Omringd door de hevigste gevaren, de Golf van Biscaye wemelde van fascistische gewapende trawlers en torpedo-jagers, behielden de dappere Asturiërs de moed. Typisch was de opmerking van een oude mijnwerker, die met verbeteren woede verklaarde: „Hier trekken we er uit, maar op een ander front zullen we ons er weer in vechten!”

Zo was het. In Frankrijk aangekomen, dacht kleine Kees, noch zijn Asturische makkers slechts een ogenblik dat ze nu wel voldoende hadden gedaan. Ogenblikkelijk werden alle maatregelen genomen om binnen de kortst-mogelijke tijd weer naar Spanje te komen en inderdaad slaagde Kees er in, Albacete te bereiken.

Doodmoe, bijna uitgeput door al zijn omzwervingen, kwam hij 's avonds aan de kazerne van de Internationale Brigade. Hij ver-

VAN HET OORLOGSFRONT IN SPANJE.

*Miliciano's krijgen onderricht in de bediening van een
loopgraaf-mortier*

zocht den bevelvoerenden officier een toespraak tot de soldaten te mogen houden, wat hem werd toegestaan.

Terwijl de officieren en de soldaten op de binnenplaats aange-treden stonden hield Kees een toespraak over de lessen, die geput moesten worden uit de nederlaag in Baskenland. Klaar en helder, alsof hij dagen had gehad om zich voor te bereiden, stelde hij de problemen van de militaire discipline en de een-hoofdige leiding.

Maar dat niet alleen. Hij besprak ook de strijd der Asturische vrouwen en riep de aanwezigen op tot een krachtige steun aan deze dappere strijdsters. Een collecte werd gehouden en bracht het bedrag van 3000 peseta's op!

Kees werd politiek commissaris van het hospitaal te Albacete.

En zijn Asturische makkers? Ze lieten het veilige Frankrijk voor wat het was en wisten bij groepen de grens te overschrijden. In Spanje teruggekeerd eisten zij onmiddellijk aan de fronten ingezet te worden.

Hun eis werd ingewilligd en het gezegde van den ouden mijn-werker werd bewaarheid. 12.000 Asturische kameraden hadden hun aandeel in de verovering van Teruel! Kees had in maanden niets uit Holland gehoord. Elke verbinding met het Baskenland was verbroken en toen hij in Albacete voor het eerst Nederlanders ontmoette, viel hij ze bijna schreiend om de hals. Toen we hem vroegen, hoe het hem in Spanje beviel antwoordde hij simpel:

„Ik ben hier omdat ik het als mijn plicht acht en ik hoop dat nog vele Nederlanders mijn voorbeeld zullen volgen. Maar zeg hen vooral: Je gaat niet naar Spanje voor je plezier. De moeilijkheden in een land dat in oorlog is, zijn groot en zwaar, maar voor hem, die weet waar het om gaat, is het een grote voldoening ze te kunnen dragen”.

Van ziekendrager tot luitenant

Het zijn niet allen communisten, de leden van de Internationale Brigade. Daar is bijvoorbeeld Herman, die in Nederland lid van de Rooms-Katholieke staatspartij was. Herman is nóg Katholiek, doch een katholiek-democraat van de soort van José Bergamin, de bekende Spaanse katholieke schrijver.

Wat Franco, en helaas zo vele katholieke geestelijken, het Spaanse volk aandoen, beschouwt hij als een schande voor de katholieke kerk. Snel rijpte bij hem het inzicht dat het Spaanse volk niet gebaat is bij een passieve solidariteit en Herman trok naar Spanje, waar hij bij de 15e Brigade werd ingedeeld als zie-kendrager. Alszodanig heeft hij nagenoeg alle grote offensieven in Spanje meegemaakt, en hij deed zich kennen als een ernstige, rustige kameraad, met een meer dan gewone begaafdheid. Zijn

ernst, gepaard aan een grote interesse voor militaire vraagstukken, bezorgde hem een plaats op de officiers-school en kort daarop verwierf hij de rang van luitenant. Met onblusbare ijver wierp hij zich op speciale, moeilijk uit te werken problemen en het gevolg was dat de ex-ziekendrager van leerling tot leraar promoveerde. Herman werd instructeur bij de opleidings-bataljons van de Internationale Brigade.

Van aardappelmesje tot officiers degen. Inderdaad. Van zieken- drager tot luitenant.

Ouwe Klaas, van de „anti-tank”

„Ouwe Klaas” is natuurlijk geen jong broekje. Dit als antwoord op de hetze der burger-pers die het altijd over de „jongelingen” heeft, die zich „het hoofd op hol” laten maken..... enz. enz.

„Ouwe Klaas” is vijftig jaar. Zijn militaire opleiding kreeg hij in het Indische leger, waar hij opklom tot sergeant-majoor.

Een uitstekend militair, met een warm hart voor recht en rede. „Ouwe Klaas” deed jaren geleden mee aan de loon-beweging op de „Hertog Hendrik” en werd deswege naar Holland getransporteerd met ontzegging van het recht om nog ooit bij de Nederlandse wapens te mogen dienen”.....

Hij is sociaal-democraat en een vriend van de eenheid. Wanneer hij in gesprek komt met een communist verklaart hij altijd: „Ik ben al van 1911 af in de beweging”, want Klaas wil het socialistische deel van de arbeidersklasse niet gespleten zien. Sociaal-democraat en communist is voor hem praktisch hetzelfde.

Hij is reeds bijna vanaf het uitbreken van de strijd in Spanje en gevoelt zich het beste aan het front”. Als „Ouwe Klaas” niet aan het front is, is hij niet gelukkig” zeggen de jongens. En zo is het.

Achter het front of in het hospitaal, is er geen land met hem te bezeilen. Dan heeft hij rust noch duur en deinst hij voor geen middel terug, om maar zo spoedig mogelijk weer naar de voorste linies terug te kunnen keren.

„Ouwe Klaas” lag in het hospitaal, zo wordt er van hem verteld. Hij had twee verwonde benen, gehavend door granaatsplinters. Het ene been genas voorspoedig, doch bij de wond aan het andere been was vermoedelijk infectie gekomen. Klaas voeterde de hele dag „of hij er nog niet uit mocht” doch kreeg natuurlijk geen kans. En die verdraaide wond wilde maar niet genezen...

Toen nam hij zijn toevlucht tot wat we een krijgslist zouden willen noemen. Als de dokter op de zaal kwam toonde hij hem..... het goed genezende been, waar deze, in de drukte van het werk, natuurlijk geen erg in had.

Zo slaagde Klaas er in, ontslagen te worden, vóór dat zijn wonden goed en wel genezen waren! Pas aan het front, waar hij natuurlijk niet voldoende „mee” kon, werd zijn bedrog ontdekt.....

Alleen tegen twee fascistische tanks.

„Ouwe Klaas” is ingedeeld bij het anti-tank geschut, een zeer verantwoordelijke post. Een anti-tank kanon wordt door vier man bediend en bevindt zich natuurlijk geregeld in de voorste linies. Het was tijdens het fascistische offensief in Aragon, en de gehele dag hadden de stellingen der regeringstroepen aan het zwaarste bombardement blootgestaan. Pas tegen de avond namen de aanvallen af, hoewel het artillerie-vuur onophoudelijk voortduurde.

Afgemat en moe legden de regeringstroepen zich te slapen, zo ook de kameraden van Klaas, die de wacht had.

Het was tegen middernacht dat hij twee vijandelijke tanks bemerkte die op nachtelijke verkenning uit waren.

Klaas blikte op zijn slapende makkers. Het leek hem zonde, om hun verkwikkende rust te onderbreken.....

Zonder hulp in te roepen laadt hij zijn stuk. Hij vuurt en vuurt nóg eens. De eerste tank wordt in brand geschoten, de andere kantelt en blijft als een hulpeloze schildpad op de rug liggen.

Dan reinigt Klaas zijn stuk, legt alles weer netjes op zijn plaats en gaat zijn maat wekken, wiens beurt het is hem af te lossen.

Pas de volgende ochtend, als de Zweedse luitenant in de schemering de omtrekken der beide tanks ontdekt, worden zijn makkers het kunststukje gewaar dat „ouwe Klaas” in zijn eentje heeft klaargespeeld.

Een eervolle vermelding in de dag-order en een premie van enige honderden peseta's belonen hem voor zijn doortastende optreden.

Van die „ouwe Klaas'en” kunnen ze er nog wat gebruiken in Spanje!

Bij den politieken commissaris

We spreken den politieken commissaris. Een vreemde naam voor een Hollander. Inderdaad, maar is nu eenmaal geen andere. Laat men niet denken dat een politiek-commissaris alleen maar met politiek te maken heeft. Een polit-commissaris behandelt alles met zijn makkers. Klachten over het eten, de eeuwige vraag „wanneer er weer wat te roken zal komen”, persoonlijke moeilijkheden, en wat al niet meer; alles resorteert onder den politieken commissaris.

Jan heeft een beroerde brief uit Holland gekregen, Gerrit zit in

de put omdat hij helemaal niets van thuis hoort, Willem kan na een hooglopende discussie geen gelijk krijgen; alles komt bij den polit-commissaris, en men verwacht van hem opklaring en inlichtingen.

Het eten is slecht. De jongens mopperen. Het is de taak van den polit-commissaris om hen duidelijk te maken wat de oorzaken zijn. Er wordt een manoeuvre uitgevoerd die de jongens niet begrijpen; het is aan den polit-commissaris om het hen uiteen te zetten.

De politieke commissaris is de eer, het moreel, ja we hadden bijna gezegd de ruggegraat van de troep. Zonder hem verslapt de kameraadschap, zonder hem daalt het moreel.

Wat we dus over de Nederlanders in de Internationale Brigade wilden weten, konden we van hem te weten komen.

„De Hollanders”, zo vertelde hij ons, „zijn ja, laat ik het maar zó zeggen: echte Hollanders. Bij massa-aanvallen, of in een groot-opgezet offensief behoren ze tot de goede middenstof. Dat wil voor een volk, dat niet uit ervaring weet wat een oorlog is, al heel wat zeggen. Maar in elk geval, het is hun beste zijde niet. Hun beste kant komt pas naar voren als je een karweitje hebt waarbij ze zich persoonlijk kunnen onderscheiden.

Neem aan, er ligt ergens een mitrailleur-nest, dat tot zwijgen gebracht moet worden. Je vraagt vrijwilligers, om dat zaakje op te knappen. Dan moet je bij de Hollanders zijn. Zo is het met allerlei speciale verrichtingen.

Dan zijn er nog verschillende vakken, waarin de Hollanders uitblinken. Daar heb je bijvoorbeeld het transport. Als chauffeurs zijn zij buitengewoon geschikt. Ze paren voorzichtigheid aan doortastendheid en hebben, wat een groot voordeel is, veel zorg voor het hun toevertrouwde materiaal. Als je dat eens met anderen zou vergelijken.....

Verder zijn de Hollanders gezocht als koks, bijvoorbeeld in de front-hospitalen. Voor de gezondheidsdienst in 't algemeen zijn ze buitengewoon geknipt. Niet voor niets heten de Hollanders een zindelijk volk.

Tenslotte dienen er betrekkelijk veel Hollanders bij de lucht-afweer in Barcelona terwijl het Hollandse hospitaal in Ville Nueva de la Gara helemaal op Hollands personeel drijft. Wat de hospita- len betreft, verwijs ik je echter naar zuster Jenny. Die kan je daarvan het beste vertellen.

Een verpleegster vertelt

Daar staat ze voor ons, een kleine, blonde Rotterdamse vrouw. „Jenny” stelt ze zich voor en tegelijk haar vriendin en collega Ans, die wat forser is.

„Wat moeten die vrouwen veel kunnen vertellen”, flitst me door het hoofd. Ze kunnen veel vertellen. Meer dan ik verwacht had.

„Ik had al lang het plan om naar Spanje te gaan” vertelt zuster Jenny wier echtgenoot ook in de Internationale Brigade strijdt. „Ik was echter zwanger, zodat daar niets van kon komen. Mijn kindje werd geboren doch kwam helaas spoedig te sterven. Toen voelde ik in mijn verdriet het leed van al die moeders, wier kinderen het leven hadden gegeven voor de vrijheid van hun volk. Ik aarzelde niet en volgde mijn roeping. Als verpleegster en als vrouw. Ik ging naar Spanje. Eerst trof ik het buitengewoon goed. Ik kwam in het hospitaal van het Nederlands Verbond van Vakverenigingen (N.V.V.) in Ontoniënte. Het was een pracht-inrichting voor 1200 verpleegden, en alles was er tot in de puntjes in orde. Overvloed van materiaal en gereedschap bracht mij in de waan dat de oproepen om sanitaire hulp aan de Spaanse republiek de zaken veel somberder afschilderden als ze in werkelijkheid waren. We hadden bijvoorbeeld op elke zaal een verband-wagen, die zeker voor twee zalen voldoende was.

Later bleek dat dit slechts een gevolg van slechte organisatie was. De hospitalen stonden toen namelijk nog allen onder een zelfstandige leiding met gevolg dat sommige hospitalen, zoals dit, alles in overvloed hadden, terwijl in de anderen het nijpendste gebrek heerste.

De laatste tijd is daarin veel verbetering gekomen en poogt de regering al deze hospitalen onder een centrale leiding samen te vatten.

Te kort aan alles

Toen kwam ik in Benicasin.....

Zo overvloedig alles in Ontoniëte was, zo bekrompen was het daar. Verbandwagens waren er niet, zodat we van kisten er maar een paar in elkaar hebben getimmerd. Natuurlijk was met het andere materiaal evenzo. Om een voorbeeld te geven: Onder normale omstandigheden heb je voor elke patiënt een stel pincetten. Niemand wordt behandeld met het gereedschap van een ander. In Benicasin brak de nood alle wetten der hygiëne. Op elke tien gewonden hadden we maar één stel, wat dus zeggen wil dat we tien patiënten met hetzelfde gereedschap moesten behandelen. Onnodig te zeggen hoe groot het besmettingsgevaar is, want er heerste vrij veel typhus in Spanje.

Het was dikwijls bijna hopeloos, zoals je je moest behelpen met verbandstoffen en ander materiaal, vaak scharrelde je maar een beetje en het gevolg was dat de patiënten meer pijn leden dan noodzakelijk was.....

En hoe dapper droegen de meesten hun lot! Ik heb ze dikwijls bewonderd, die kameraden van de Internationale Brigade, en het deed mijn hart goed dat ook de Nederlandse anti-fascisten van dat hout gesneden waren.

In één opzicht hadden de Hollanders het moeilijker dan de anderen. Er was maar zelden iets voor ze te roken, terwijl lectuur zo goed als geheel ontbrak.

Dikwijls, als ik op straat een paar sigaretten wist op te scharrelen, bracht ik ze voor hen mee, en dan had je eens moeten zien hoe gelukkig ze waren. Een sigaret doet zo veel!

En nu nog iets over lectuur. Ik spreek natuurlijk op het ogenblik als verpleegster. Ik begrijp dat politieke literatuur nuttig en noodzakelijk is. Maar laat men er aan denken, dat iemand die met een verbrijzeld been ligt, de meeste behoefte heeft aan afleidende lectuur. Daar bedoel ik natuurlijk geen rommel mee, maar goede romans of goedgeschreven detective-verhalen. Dat hebben de gewonden in de eerste plaats nodig!

Het bespoedigt hun genezing, omdat ze rustiger zijn. Ze voelen de pijn wat minder en de dagen duren hen niet zo eindeloos lang!

In Villa Nueva de la Gara

Voor ongeveer drie maanden geleden riep een dringend telegram ons naar Villa Nueva de la Gara, in de provincie Quinca. De wijze waarop wij ons daar moesten behelpen, hoe we daar gezwoegd en geploeterd hebben, letterlijk met gevaar voor eigen leven, tart elke beschrijving.

Er was een typhus-epidemie uitgebroken, en het hospitaal werd overstroomd met patiënten. Zelfs met een voltallig vakkundig personeel zouden we onze handen vol hebben gehad, doch wij, Ans en ik, waren de enige gediplomeerde verpleegsters. Verder waren er een twintigtal vrouwen van allerlei nationaliteit werkzaam, voor een groot deel Belgische, doch er waren er zelfs uit Polen en Roemenië. De meesten van hen waren anti-fascistische emigranten, die zich thans op deze wijze dienstbaar maakten aan de strijd tegen het fascisme. De ijver en toewijding dezer kameraden kende geen grenzen, doch helaas, daardoor laat de vakkennis zich maar gedeeltelijk vervangen.

We werkten daar bijna dag en nacht, wat kort daarop letterlijk bewaarheid zou worden.

Toch kan ik gerust zeggen dat ik juist in deze periode de grote voldoening vond, die in mijn werk lag. Daar heb ik de dag leren zegenen dat ik het besluit nam om naar Spanje te gaan; daar heb ik het mooie van mijn taak gevoeld, daar vond ik in de hoogste zin van het woord, bevrediging in mijn arbeid.

Waartoe het fascisme in staat is

We waren nog maar kort in Villa Nueva de la Gara, of ik leerde dat het mens-onterende fascisme inderdaad voor geen misdaad, hoe groot dan ook, terugschrikt. Herhaalde malen werd namelijk de elektrische licht- en de waterleiding van het hospitaal vernield. Al spoedig bleek dat hier van opzettelijke sabotage sprake was! Wat het wil zeggen: in een ziekenhuis zonder water of licht te moeten werken, behoeft ik zeker niet te vertellen.....

We stelden de autoriteiten op de hoogte, met gevolg dat een nauwgezet onderzoek werd ingesteld. Het bleek dat de burgemeester en de dokter van het dorp fascistten waren, die deze sabotage organiseerden.

Toen we hoorden dat ook de dokter daarbij behoorde, overviel me een gevoel van walging. Hoe kan iemand zo diep zinken, om als arts op een dergelijke wijze tegen zieken en gewonden op te treden? Eén van de jongens in het hospitaal, die ik het vertelde, verklaarde mij eenvoudig: „Och, je leert er alleen maar uit h o e beestachtig het fascisme is....”.

Natuurlijk greep de regering in, en nu poogden de fascistten een putsch te ondernemen, die echter met behulp van een brigade van het front, krachtig onderdrukt werd. De dokter en de burgemeester werden gefusilleerd, nadat nog was gebleken dat de dokter meer had gedaan om de typhus in het dorp te verspreiden dan te beperken!

Toen konden wij weer rustig voortwerken, dat wil echter zeggen: in een ontzaggelijk tempo en met een arbeidsduur die praktisch vier-en-twintig uur van de dag was.

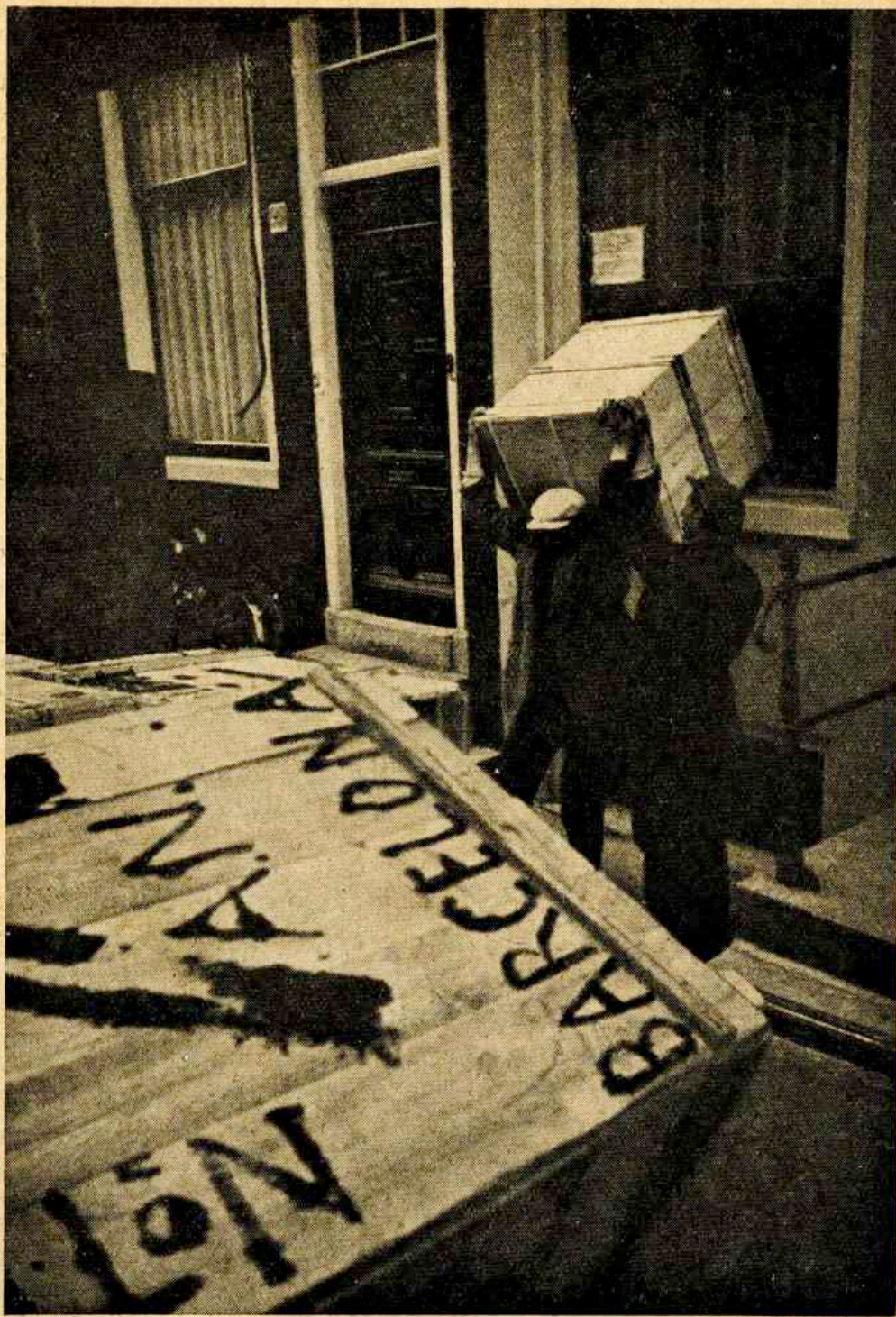
In het ziekenhuis werkten wij van 's morgens half zeven tot 's avonds half tien, en daarna konden wij ons nog eens met de ernstige gevallen in het dorp, dat nu zonder dokter zat, gaan bezighouden. En dan wil ik nog maar niet spreken over de tientallen keren dat de paar uur rust die je had, nog onderbroken werd voor zwaar zieken in het hospitaal, of als er in het dorp een kindje geboren moest worden.....”.

Een held van zeventien jaar

Wij vragen zuster Jenny of ze nog een typerend geval meegeeft.

Natuurlijk, en wel tientallen. We zullen er één van vermelden.

„In Ontoniente”, zo vertelt zij, „lag een kleine Spanjaard op de zaal, die juist zijn achttiende verjaardag vierde. Ik babbelde een

WAT ONS COMITE DOET

17 kisten met rookartikelen, lectuur, chocolade en zeep verlaten ons kantoor om naar Spanje te worden verzonden, waar honderden Nederlandse anti-fascisten reikhalzend uitzien naar de praktische blijken van solidariteit uit het vaderland.

beetje met hem, en vroeg of hij nogal tevreden was. „Neen”, luidde zijn treffende antwoord, „tevreden ben ik niet, want de telling klopt niet meer”.

Toen ik vroeg wat dat te betekenen had legde hij uit: „Ik heb tot nu toe zeventien tanks onschadelijk gemaakt. Dat kwam uit, want ik was pas zeventien jaar. Maar nu ik achttien ben, zal ik niet eerder tevreden zijn voor het aantal weer met mijn jaren klopt”.

Voldoening en dankbaarheid

We stellen de zuster nog een vraag: „Heb je naast de voldoening voor jezelf nog al dankbaarheid van je patiënten ondervonden?”

Ze glimlacht en weifelt een ogenblik. „Nu.....?” vragen we met nadruk.

Dan haalt ze aarzelend, terwijl een lichte blos haar wangen overdekt, een brief te voorschijn. „Hier” zegt ze, „lees maar eens. Het is een brief, die een van de patiënten aan mijn ouders geschreven heeft”.

We vouwen de brief open en lezen:

BESTE KAMERADEN,

Neem mij niet kwalijk als ik jullie een brief schrijf, ik ben jullie vreemd, maar dat doet aan dit schrijven niets af.

Als jullie deze brief ontvangen hebben is misschien je dochter reeds met verlof thuis.

Jullie moet weten ik ben nog een van haar oud-patiënten uit het hospitaal te Benicasin. Nu ben ik in het Hollandse hospitaal, waar ik al heel gauw hoorde, dat zij de beste was. Nu, ik heb Jennie ook zeer goed leren kennen toen ze mij verpleegde. Jullie kunnen trots op zo'n dochter zijn. Als Jennie en een andere Hollandse zuster Ans mij niet zo goed verpleegd had, dan geloof ik, zo ernstig ziek ik was, ik reeds lang onder de aarde, ver in Spanje, had gelegen.

Zo'n geweldige liefde voor de zieken te hebben is bewonderenswaardig. Niets was haar letterlijk te veel voor ons. Wat zij, door heel Spanje, voor werk gepresteerd heeft is het haar waard eens flink te eten en uit te rusten, om weer naar Spanje te kunnen terugkeren zoals zij gekomen

is. Ik hoop dan ook dat jullie haar goed zullen verzorgen, om straks weer haar krachten te kunnen geven aan onze zieke en gewonde makers, die naar zulke verpleegsters, kameraden, ik kan gerust zeggen: artsen, zullen snakken.

Ik weet, dat ook andere kameraden van de Internationale Brigade hen erg missen. Ik kon niet nalaten dit even aan jullie te schrijven.

Met proletarische strijdgroeten,

Een Hollandse strijdmakker.

Onder aan de brief staat een typisch post-scriptum:

„Heb je nog een „Camel-tje” voor me, zuster?”

De schrijver heeft natuurlijk verwacht dat zuster Jenny deze brief in handen zou krijgen. En naast zijn dankbaarheid komt duidelijk het verlangen naar een sigaret naar voren!

HELPT DE NEDERLANDSE ANTI-FASCISTEN IN SPANJE!

Wij brachten de lezer in de vorige bladzijden enige momentopnamen uit de strijd in Spanje. Wij schreven iets van de helden van de Internationale Brigade doch ook van de heldinnen der hospitalen en lazaretten. We schreven iets over de beestachtigheid van het fascisme.

En dan is het zo beschamend, te moeten constateren dat de Nederlandse regering de in Nederland verblijvende Spaanse fascistten, op een wijze vertroetelt die een betere zaak waardig is. Terwijl anti-fascistische emigranten in Nederland slechts de kerker of de uitwijzing wacht, worden de Spaanse fascistten in een eerste klas hotel in Bennekom ondergebracht, waar ze vrij rondlopen en zelfs de Nederlandse bevolking durven te mishandelen.

Stellen wij, als vrienden van de democratie, de vrede en de vrijheid, tegenover de vriendelijke houding van de regering jegens de fascistten, alle hulp en steun aan de Nederlandse anti-fascisten die in Spanje strijden. Bekroont uw gevoel van solidariteit met hen door een daad!

Ons comité, gesteund door talloze vrienden in het land, zond reeds verschillende zendingen naar Spanje.

Onze laatste zending op 12 Maart j.l. was groot: zeventien kisten, inhoudende 38.920 sigaretten, 1748 pakjes sigaretten-tabak, 435 pakjes pijp-tabak en 855 sigaren. Aan lectuur waren hierbij 455 boeken, 1000 brochures en 500 tijdschriften, terwijl wij verder 1600 repen chocola en 350 stukken zeep verzonden.

Tevens verzonden wij voor familieleden en kennissen 78 pakketten aan bepaalde kameraden in Spanje. Doch dit is niet genoeg! Onze leuze is: Elke maand 50.000 sigaretten naar onze makkers in Spanje!

Daarom vragen wij u:

ZENDT BOEKEN VOOR DE HOSPITALEN!

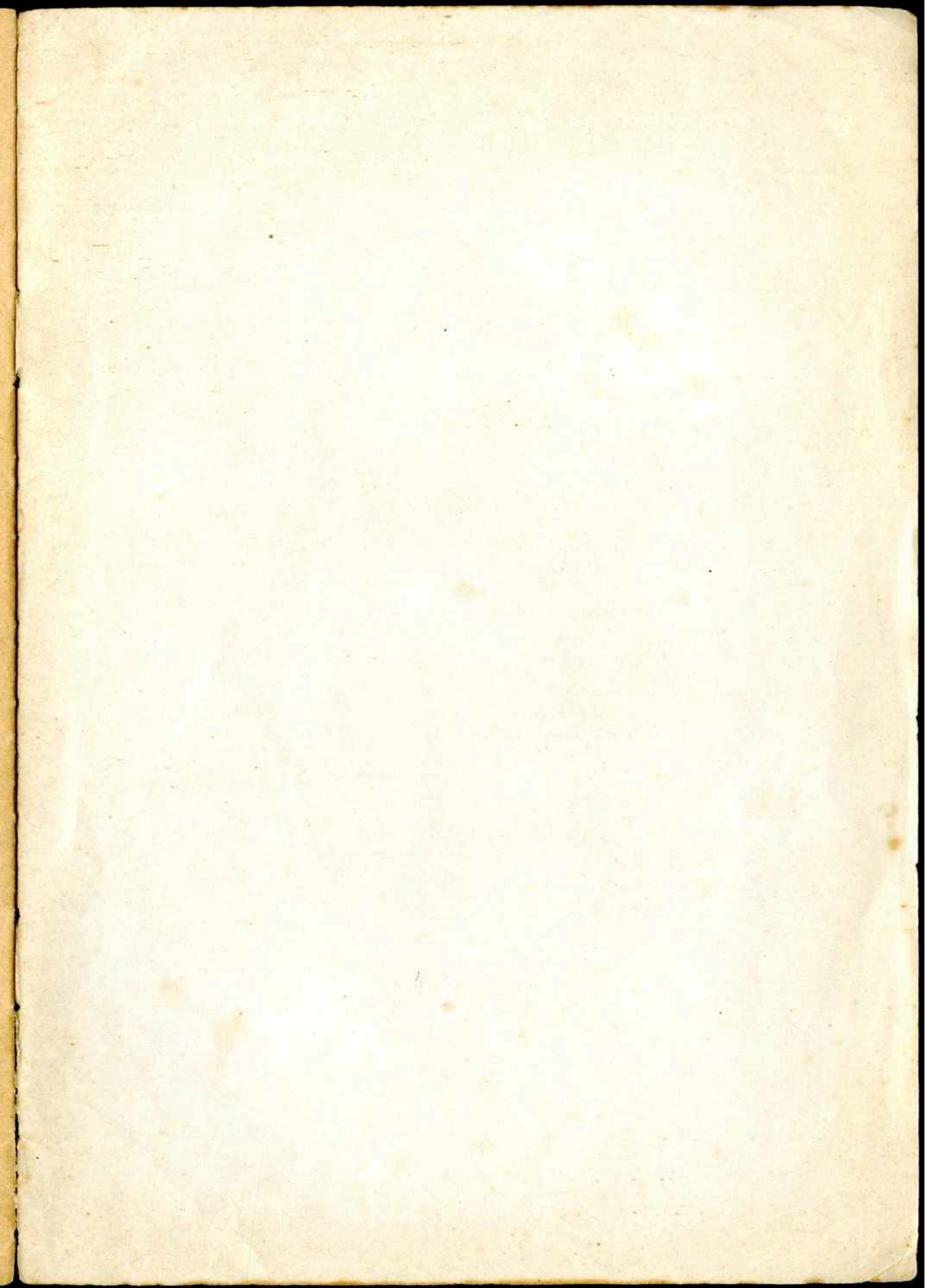
**ZENDT SIGARETTEN EN TABAK VOOR DEZE
KAMERADEN!**

**ZAMELT GELD IN, OF TEKENT OP DE STEUN-
LIJSTEN VAN ONS COMITÉ!**

**WERKT IN UW WOONPLAATS, BEDRIJF OF
FABRIEK, VOOR DE NEDERLANDSE ANTI-
FASCISTEN IN SPANJE!**

DOE HET NU !!

*Comité tot Hulp aan Nederlandse anti-fascisten
in Spanje, Kerkstraat 101, Amsterdam. Brieven
en geldzendingen aan J. Dieters, Vrolijkstraat
112 A'dam (O.), Giro 314.075.*

Steunt de Nederlandse Antifascisten in Spanje.

Als ge leest van heldendaden
Van de jongens der „Brigade”
Tegen Franco, den piraat,
Als hun daden u bekoorden
Laat het niet bij mooie woorden,
Maak uw sympathie tot daad.
Steun hen in de zware strijd.
Dat is solidariteit!

Als ge hoort van zwaar gewonden,
Van verpleegsters, die verbonden,
Pleng dan niet alleen een traan.
Stuur dan ook, en zonder dralen
Boeken, voor de hospitalen!
't Komt al weer op daden aan!
't Lezen brengt vergetelheid
En het kort de zware tijd!

Gun die knapen een verzetje
Stuur een lekker sigaretje
Zendt ook vrolijke lectuur!
Laat die kameraden weten,
Dat wij hier hen niet vergeten,
Denk aan hen, bij ieder uur!
Weet, dat wie in Spanje strijdt,
Ook voor ons de spits afbijt!

Mannen-broeders, meisjes, vrouwen,
Aan de slag voor die getrouwen!
Zamel geld en rook-waar in!
Pak een lijst en sla aan 't leuren
Door de straten, langs de deuren.
Maak het „hun” daar naar de zin.
Zij hun leven? — Gij uw tijd!
Dát is solidariteit!!!

WIM VAN HOUTEN.

*Het adres van het comité tot
hulp aan anti-fascistische Neder-
landers in Spanje is: Kerkstraat 101,
Amsterdam. Geldinzendingen aan
J. Dieters, Vrolikstraat 112, A'dam.
Giro 314075.*

PRIJS 5 CENT